

V Bruseli 15. 5. 2023
COM(2023) 306 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

o revidovanom rámci monitorovania obehového hospodárstva

{SWD(2023) 306 final}

1. Úvod

Rímsky klub v roku 1972 v správe s názvom *The Limits to Growth* (Limity rastu) varoval pred environmentálnymi a klimatickými následkami súčasného neudržateľného modelu rastu, ktorý je založený na globálnej spotrebe 28,6 mld. ton materiálov ročne. V priebehu 50 rokov od uverejnenia tejto správy sa trend neustále rastúceho dopytu po zdrojoch stal ešte znepokojujúcejším. Od roku 1972 sa globálne využívanie materiálov zvýšilo takmer štvornásobne, keď v roku 2000 narástlo na úroveň 54,9 mld. ton ročne a v roku 2019 prekročilo hranicu 100 mld. ton. Predpokladá sa, že celosvetové využívanie materiálov dosiahne v roku 2060 úroveň 167 mld. ton ročne¹.

Prirodzená regeneračná schopnosť planéty nedokáže absorbovať exponenciálny rast získavania zdrojov, ktoré následne rýchlo končia ako odpad v našej atmosfére, vodných útvaroch a zemi². Rovnováha globálneho a prepojeného prírodného systému sa narušila, pričom systém v súčasnosti dosahuje bod zlomu, keď sa na celom svete výrazne prejavujú ničivé vplyvy zmeny klímy a straty biodiverzity.

Získavanie a spracúvanie zdrojov zapríčiňuje polovicu z celkových emisií skleníkových plynov a viac ako 90 % stratu biodiverzity a nedostatok vody³. Obmedzovanie emisií skleníkových plynov a znižovanie používania primárnych surovín predstavujú dve strany tej istej mince. Čoraz viac sa uznáva významná súvislosť medzi biodiverzitou a obehovým hospodárstvom. Pokiaľ radikálne nezmeníme spôsob, akým využívame materiály na uspokojovanie svojich potrieb, pri súčasnom podporovaní zmeny v našich systémoch výroby a spotreby, nebudeme schopní podstatne znížiť svoje emisie a ani zachovať prírodu pre súčasné a budúce generácie.

Väčšina materiálov spolu s vynaloženou energiou a ďalšími zdrojmi použitými pri ich výrobe je na konci ich prvotného hospodárskeho cyklu stratená: globálna obehovosť materiálov⁴ sa znížila z úrovne 9,1 % v roku 2018 na súčasných 7,2 %⁵. V EÚ sa každoročne spracuje na energiu alebo produkty až 8,1 mld. ton materiálov, ale len 0,8 mld. ton z tohto objemu pochádza z recyklácie. Hoci sa miera obehovosti využívania materiálov v EÚ časom zvyšuje a v roku 2021 dosiahla 11,7 %, čo je nárast o 3,4 percentuálneho bodu oproti roku 2004, stále tu existuje výrazný potenciál na zlepšenie, predovšetkým formou zvyšovania používania recyklovaných materiálov a znižovania objemu materiálov používaných v hospodárstve.

Hospodárstvo EÚ závisí od surovín dovážaných z ostatných krajín sveta. V roku 2021 EÚ doviezla 1,6 mld. ton materiálov z ostatných krajín sveta⁶. Kovové rudy a fosílna

¹ [Global Material Resources Outlook to 2060](#) (Celosvetové materiálové zdroje a ich perspektíva do roku 2060).

² [Circularity Gap Report 2022](#) (Globálna správa o nedostatkoch v obehovom hospodárstve za rok 2022).

³ [Správa Medzinárodného panelu o zdrojoch \(IRP\) za rok 2019 „Global Resources Outlook 2019“](#) (Vyhliadky na rok 2019 v oblasti globálnych zdrojov).

⁴ Obehovosť meria podiel druhotných materiálov na celkovom objeme materiálov vstupujúcich do hospodárstva.

⁵ [Circularity Gap Report 2023](#) (Globálna správa o nedostatkoch v obehovom hospodárstve za rok 2023).

⁶ Eurostat, [Material Flow Accounts](#) (Účty materiálových tokov), [Statistics Explained article](#) (článok Štatistika v kocke).

energetické suroviny predstavovali 58 % tohto dovozu⁷. Dodávky kritických surovín do EÚ, ktoré sú potrebné na účely zelenej transformácie, sú navyše vystavené závažnému riziku a často spojené s nepriaznivými environmentálnymi vplyvmi v tretích krajinách. V rámci svojich najnovších iniciatív týkajúcich sa kritických surovín EÚ zvýšila svoje úsilie zamerané na zabezpečenie ich obehovosti v širokom slova zmysle⁸ a predovšetkým na posilnenie recyklačných kapacít, systémov a technológií na výrobu druhotných materiálov v EÚ⁹.

Znižovaním dopytu EÚ po primárnych zdrojoch a energiách má prechod na obehovejšie hospodárstvo potenciál zvyšovať našu odolnosť, znižovať našu závislosť od dovozu energií a materiálov a zároveň prispievať k prechodu na čistú energiu. Toto je ešte dôležitejšie v kontexte krízy COVID-19 a prebiehajúcej brutálnej útočnej vojny Ruska voči Ukrajine. Mimoriadne dôležitým je príspevok obehového hospodárstva k bezpečnosti dodávok, pretože dopyt po kľúčových surovinách v odvetviach energie z obnoviteľných zdrojov a elektromobility bude v rokoch 2030 až 2050 výrazne narastať¹⁰.

Prechod na obehové hospodárstvo preto predstavuje jedinečnú príležitosť na zlepšenie udržateľnosti, konkurencieschopnosti a odolnosti nášho hospodárstva: prispieva ku klimatickej neutralite, zachováva biodiverzitu a ekosystémy, zlepšuje bezpečnosť dodávok a zmiernuje strategickú závislosť od surovín, vytvára primerané miestne a zelené pracovné miesta a posilňuje inovácie. Obehovosť je kľúčovým nástrojom na posilnenie konkurencieschopnosti a ponúka veľkú príležitosť na zvýšenie produktivity zdrojov, zamestnanosti a rastu, ako sa zdôrazňuje v dlhodobej stratégii konkurencieschopnosti EÚ: výhľad na obdobie po roku 2030¹¹. Prispieje sa tým aj k dosiahnutiu cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja¹². Preto je potrebné monitorovať trendy v oblastiach súvisiacich s obehovým hospodárstvom s cieľom posúdiť účinnosť politík a opatrení a pomôcť identifikovať nedostatky a príklady úspechu v celej EÚ.

Európska komisia prijala v januári 2018 **rámec EÚ pre monitorovanie obehového hospodárstva**¹³ (ďalej aj „rámec monitorovania“), ktorý sa skladá zo súboru kľúčových ukazovateľov na sledovanie pokroku v EÚ a členských štátoch. Tento rámec monitorovania privítali aj iné inštitúcie EÚ, pričom v kontexte jeho revízie zdôraznili potrebu zameriavať sa viac na oblasť výroby ako na odpady a používať ukazovatele stopy.

V súlade so záväzkom obsiahnutým v novom akčnom pláne pre obehové hospodárstvo pre čistejšiu a konkurencieschopnejšiu Európu¹⁴ toto oznámenie predstavuje **revidovaný rámec monitorovania, ktorý zachytáva ťažiskové oblasti obehového hospodárstva a prepojenia medzi obehovosťou, klimatickou neutralitou a ambíciou nulového znečistenia.** V tomto rámci monitorovania sa zohľadňujú priority obehového hospodárstva v kontexte Európskej

⁷ Eurostat, [Statistics Explained article](#) (článok Štatistika v kocke).

⁸ [COM\(2023\) 165 final](#).

⁹ [COM\(2023\) 160 final](#).

¹⁰ [Hĺbkové preskúmanie strategických oblastí európskych záujmov | Európska komisia \(europa.eu\)](#).

¹¹ [COM\(2023\) 168 final](#).

¹² https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/international-strategies/sustainable-development-goals_sk.

¹³ [COM\(2018\) 29 final](#) a [SWD\(2018\) 17](#).

¹⁴ [COM\(2020\) 98 final](#).

zelenej dohody, 8. environmentálneho akčného programu, Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj a cieľov EÚ v oblasti bezpečnosti dodávok a odolnosti.

2. Revízia rámca EÚ pre monitorovanie obehového hospodárstva

Cieľom nového rámca monitorovania je poskytovať komplexný prehľad meraním priamych a nepriamych prínosov zvyšujúcej sa obehovosti. Zahŕňa **11 ukazovateľov zoskupených do piatich rozmerov**: 1. výroba a spotreba; 2. odpadové hospodárstvo; 3. druhotné suroviny; 4. konkurencieschopnosť a inovácie a 5. globálna udržateľnosť a odolnosť. Obsahuje niektoré nové ukazovatele, najmä:

- **surovinový stopu**, ktorou sa meria celkové využívanie materiálov a ktorá odráža množstvo materiálov zahrnutých do celkovej spotreby vrátane dovážaného tovaru,
- **produktivitu zdrojov**, ktorou sa meria hodnota HDP z používania materiálov a preukazuje účinnosť používania materiálov pri výrobe tovaru a poskytovaní služieb,
- **stopu spotreby**, ktorou sa porovnáva spotreba s planetárnymi medzami v prípade 16 kategórií vplyvu na základe posúdenia životných cyklov a podľa piatich hlavných oblastí spotreby (potraviny, mobilita, bývanie, tovar a spotrebiče pre domácnosti),
- **emisie skleníkových plynov z výrobných činností**, ktorými sa merajú emisie skleníkových plynov produkovaných výrobnými odvetviami (preto nie sú zahrnuté emisie z domácností) a ktoré odrážajú príspevok obehového hospodárstva ku klimatickej neutralite,
- **materiálovú závislosť**, ktorou sa meria podiel dovážaných materiálov na celkovom využívaní materiálov, opisuje, do akej miery EÚ závisí od dovozu materiálov, a odráža príspevok obehového hospodárstva k bezpečnosti dodávok materiálov a energií a k otvorenej strategickej autonómii EÚ¹⁵. V roku 2018 bol pridaný ukazovateľ sebestačnosti v oblasti surovín.

Ďalšie zmeny čiastkových ukazovateľov sa robia s cieľom zohľadniť metodické zmeny v prípade niektorých ukazovateľov alebo ich lepšie zosúladiť s vývojom politiky¹⁶.

V revízii rámca monitorovania sa zohľadňovali odpovede na verejnú konzultáciu v rámci výzvy na predkladanie podkladov¹⁷, ako aj diskusie s predstaviteľmi členských štátov a odborníkmi z radov zainteresovaných strán. V ukazovateľoch sa zohľadňujú aj vnútroštátne a medzinárodné¹⁸ opatrenia, ako aj opatrenia zainteresovaných strán¹⁹ na monitorovanie obehového hospodárstva a udržateľnosti²⁰.

¹⁵ [Shaping and securing the EU's Open Strategic Autonomy by 2040 and beyond](#) (Formovanie a zabezpečenie otvorenej strategickej autonómie EÚ do roku 2040 a neskôr).

¹⁶ Pre viac podrobností pozri SWD(2023) 306.

¹⁷ https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13465-Obehove-hospodarstvo-ramec-monitorovania-revizia-feedback_sk?p_id=30764770.

¹⁸ Ide predovšetkým o index [Planetary pressures-adjusted Human Development Index](#) (index ľudského rozvoja upravený podľa planetárnych tlakov) zo správ UNDP, IRP za roky 2020 a 2021, ako aj o [správy o nedostatkoch v obehovom hospodárstve](#).

Ukazovatele v revidovanom rámci sú v súlade s ďalšími monitorovacími nástrojmi EÚ, predovšetkým s rámcom monitorovania pre 8. environmentálny akčný program²¹, s monitorovaním a výhľadom v oblasti nulového znečistenia²², s ukazovateľmi EÚ v oblasti cieľov udržateľného rozvoja²³ a s prehľadom odolnosti²⁴.

Väčšina ukazovateľov – ale nie všetky – je založená na oficiálnych štatistikách Eurostatu. Všetky ukazovatele spĺňajú kritériá relevantnosti, akceptácie, dôveryhodnosti, jednoduchosti používania a spoľahlivosti²⁵, pričom sú v najväčšej možnej miere založené na existujúcich údajoch.

Rámec sa do veľkej miery opiera o kvalitné štatistiky, ktoré sú dostupné za všetky členské štáty EÚ, väčšinou s využitím údajov z Európskeho štatistického systému a výskumnej komunity. V prípade potreby Komisia preskúma, v spolupráci s príslušnými zainteresovanými stranami, využívanie nových zdrojov údajov na účely ďalšieho zlepšenia rámca monitorovania v budúcnosti.

Eurostat zverejní nový rámec monitorovania na svojom webovom sídle a bude ho udržiavať, pričom bude ukazovatele priebežne aktualizovať. Toto webové sídlo bude aj naďalej slúžiť ako vstupný bod Komisie pre vyhľadávanie všetkých informácií o rámci, vrátane ukazovateľov, časových radov a vizualizačných nástrojov²⁶.

3. Ukazovatele obehového hospodárstva v roku 2023 zahrnuté do rámca monitorovania

Č.	Ukazovateľ	Relevantnosť	Zdroj
Výroba a spotreba			
1a – b	Spotreba surovín 1a Surovinová stopa (v tonách na obyvateľa) 1b Produktivita zdrojov (v EUR/kg)	Znižovanie spotreby surovín poukazuje na oddeľovanie ekonomického rastu od využívania zdrojov.	Eurostat
2	Zelené verejné obstarávanie*	Verejné obstarávanie má veľký podiel na spotrebe a môže byť hnacou silou obehového hospodárstva.	Európska komisia

¹⁹ Predovšetkým [zásady z Bellagia týkajúce sa monitorovania obehového hospodárstva](#).

²⁰ Pre viac podrobností pozri SWD(2023) 306.

²¹ [COM\(2022\) 357 final](#).

²² [COM\(2022\) 674 final](#).

²³ [Ukazovatele EÚ v oblasti cieľov trvalo udržateľného rozvoja a správa o monitorovaní pokroku](#).

²⁴ [Prehľad odolnosti EÚ](#).

²⁵ Známe aj ako kritériá „RACER“ pre ukazovatele.

²⁶ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/circular-economy>.

3a – f	Vznik odpadu 3a Celkové množstvo vzniknutého odpadu na obyvateľa (v kg na obyvateľa) 3b Celkové množstvo vzniknutého odpadu (okrem hlavných zdrojov minerálneho odpadu) na HDP (v kg na EUR) 3c Vznik komunálneho odpadu na obyvateľa 3d Potravinový odpad (v kg na obyvateľa) 3e Vznik odpadu z obalov na obyvateľa (v kg na obyvateľa) 3f Vznik odpadu z plastových obalov na obyvateľa (v kg na obyvateľa)	V obehovom hospodárstve dochádza k minimalizácii vzniku odpadu.	Eurostat
Odpadové hospodárstvo			
4a – b	Celková miera recyklácie 4a Miera recyklácie komunálneho odpadu (v %) 4b Miera recyklácie všetkého odpadu okrem hlavných zdrojov minerálneho odpadu (v %)	Zvýšenie recyklácie je súčasťou prechodu na obehové hospodárstvo.	Eurostat
5a – c	Miera recyklácie pri konkrétnych tokoch odpadu 5a Miera recyklácie celkového odpadu z obalov (v %) 5b Miera recyklácie odpadu z plastových obalov (v %) 5c Miera recyklácie odpadu z elektrických a elektronických zariadení, ktoré sa zbierajú osobitne (v %)	Pokrok v recyklácii kľúčových tokov odpadu je dôležitý pre udržateľnosť a odolnosť.	Eurostat
Druhotné suroviny			
6a – b	Prínos recyklovaných materiálov k uspokojovaniu dopytu po surovinách 6a Miera obehového využívania materiálov (v %) 6b Miera recyklácie po skončení životnosti (v %)	V obehovom hospodárstve sa druhotné suroviny bežne používajú na výrobu nových produktov.	Eurostat, iné útvary Európskej komisie
7a – c	Obchod s recyklovateľnými surovinami 7a Dovozy z krajín mimo EÚ (v tonách) 7b Vývoz do krajín mimo EÚ (v tonách) 7c Obchod v rámci EÚ (v tonách)	Obchod s recyklovateľnými materiálmi odráža význam vnútorného trhu a globálnej účasti na obehovom hospodárstve.	Eurostat
Konkurencieschopnosť a inovácia			
8a – c	Súkromné investície, zamestnanosť a hrubá pridaná hodnota v odvetviach obehového hospodárstva 8a Súkromné investície (v % HDP) 8b Zamestnanosť (v % zamestnanosti) 8c Hrubá pridaná hodnota (v % HDP)	Obehové hospodárstvo dokáže prispievať k vytváraniu pracovných miest a rastu.	Eurostat
9	Zelené inovácie 9 Patenty týkajúce sa odpadového hospodárstva a recyklácie (počet a počet na milión obyvateľov)	Inovačné technológie spojené s obehovým hospodárstvom posilňujú globálnu konkurencieschopnosť EÚ.	Spoločné výskumné centrum na základe databázy PATSTAT
Globálna udržateľnosť a odolnosť			
10a – b	Globálna udržateľnosť 10a Stopa spotreby (index 2010 = 100 a vynásobený počtom prekročení planetárnych medzí) 10b Emisie skleníkových plynov z výrobných činností (v kg na obyvateľa)	Stopa spotreby určuje rozsah, v akom sa výrobné a spotrebné systémy nachádzajú v rámci planetárnych medzí. Obehové hospodárstvo prispieva ku klimatickej neutralite.	Spoločné výskumné centrum a Eurostat

11a – b	Odolnosť 11a Závislosť od dovozu materiálov (v %) 11b Surovinová sebestačnosť EÚ (v %)	Obehové hospodárstvo prispieva k bezpečnosti dodávok surovín a pomáha riešiť riziká spojené s dodávkami, predovšetkým kritických surovín.	Eurostat, iné útvary Európskej komisie
------------	---	---	--

* Ukazovateľ sa pripravuje. CEAP2: akčný plán pre obehové hospodárstvo 2, prijatý v roku 2020.

4. Uplatňovanie rámca monitorovania: hlavné trendy

Uvedených 11 ukazovateľov umožňuje merať pokrok smerom k zákonným/ambicióznym cieľom, ako aj k širším cieľom politik v oblasti obehového hospodárstva. Niektoré čiastkové ukazovatele týkajúce sa konkrétnych materiálov poskytujú tvorcom politik dôležité informácie, ktoré im umožňujú vyhodnocovať pokrok v kľúčových dodávateľských reťazcoch a materiáloch.

Výroba a spotreba

V uplynulých rokoch došlo k zmiešanému pokroku v prechode na obehovejšie formy výroby a spotreby. Výroba v EÚ začala efektívnejšie využívať zdroje, ale spotreba materiálov a vznik odpadu v EÚ sú stále veľmi vysoké a je ich potrebné v budúcnosti znížiť.

Odhadovaná surovinová stopa EÚ, označovaná aj ako spotreba surovín (raw material consumption – RMC), v roku 2020 predstavovala 13,7 ton na obyvateľa. Nekovové nerastné suroviny sú najväčšou surovinovou kategóriou, pričom zmeny v tejto kategórii sú do veľkej miery určované úrovňou výstavby (a činnosťou v sektoroch súvisiacich s výstavbou) v jednotlivých členských štátoch.

Od roku 2000 sa produktivita zdrojov v hospodárstve EÚ zvýšila približne o 35 %, čo poukazuje na pokrok v oddeľovaní ekonomického rastu od využívania zdrojov. Toto zvýšenie možno vysvetliť procesmi, v ktorých sa materiály využívajú efektívnejšie, ale aj outsourcingom výroby s intenzívnym využívaním materiálov do iných častí sveta.

EÚ mína približne 14 % HDP (približne 2 bilióny EUR ročne) na nákup služieb a tovaru prostredníctvom verejného obstarávania. **Zelené verejné obstarávanie** môže byť preto mocným nástrojom na posilnenie obehového hospodárstva a zelených inovácií. Údaje týkajúce sa ukazovateľa zeleného verejného obstarávania budú dostupné v roku 2024 na základe dotazníka o verejnom obstarávaní, ktorý vyplnia členské štáty.

Celkové množstvo odpadu vzniknutého v EÚ v rámci všetkých ekonomických činností a domácností dosiahlo v roku 2020 úroveň 2,15 mld. ton, čo znamená, že v roku 2020 vzniklo na každého obyvateľa EÚ 4,8 tony odpadu. Celkové množstvo vzniknutého odpadu sa v rokoch 2010 až 2020 znížilo takmer o 3 %. Asi dve tretiny (64 %) celkového odpadu vzniknutého v EÚ v roku 2020 predstavovali hlavné zdroje minerálneho odpadu. Hlavné zdroje minerálneho odpadu sú úzko spojené s výstavbou, demoláciou, ťažbou a dobývaním, ktoré v niektorých členských štátoch predstavujú významné sektory. V tomto desaťročnom období bolo zaznamenané len **obmedzené oddelenie** množstva vzniknutého odpadu (okrem hlavných zdrojov minerálneho odpadu) od HDP.

Množstvo vzniknutého **komunálneho odpadu** na obyvateľa v EÚ, ktorý predstavuje 10 % všetkého odpadu, sa zvýšilo na **530 kg v roku 2021** v porovnaní s 503 kg na obyvateľa v roku 2010. Znižovanie **potravinového odpadu**²⁷ má obrovský potenciál na šetrenie zdrojmi používanými na výrobu potravín, ktoré konzumujeme, pričom patrí medzi hybné sily potravinovej bezpečnosti²⁸. V roku 2020 vzniklo v EÚ **59 mil. ton potravinového odpadu**, čo zodpovedá 131 kg na obyvateľa.

Vznik odpadu z obalov v EÚ dosiahol v roku 2020 úroveň 178 kg na obyvateľa, čo predstavuje nárast o 17 % od roku 2010. 19 % všetkého odpadu z obalov v EÚ je z plastu. **Objem odpadu z plastových obalov sa zvýšil o 25 % v rokoch 2010 až 2020**, pričom ide o najvyšší rast spomedzi všetkých tokov odpadu z obalov. V priemere **bol v roku 2020 každý Európan zodpovedný za 35 kg odpadu z plastových obalov**. Údaje za rok 2021 poskytnú prehľad o vplyvoch pandémie COVID-19 na vznik odpadu z plastových obalov.

Odpadové hospodárstvo

V uplynulých rokoch bol zaznamenaný veľký pokrok v udržateľnejšom odpadovom hospodárstve. Pretrvávajú však veľké rozdiely medzi členskými štátmi a pri niektorých tokoch odpadu existuje veľký priestor na zlepšenie.

Miera recyklácie komunálneho odpadu v EÚ sa v rokoch 2010 až 2021 zvýšila z 38 % na 49 %. Niektoré krajiny už cieľ dosiahnuť do roku 2030 recykláciu na úrovni 60 %²⁹ splnili alebo sa k nemu približujú, pričom jednému štátu sa dokonca podarilo splniť cieľ na rok 2035 na úrovni 65 %³⁰. **Miera recyklácie odpadu z obalov v EÚ v rokoch 2010 až 2020 zostala stabilná na úrovni 64 %**. Miera recyklácie EÚ je pri **plastových obaloch** významne nižšia ako miera pri všetkom odpade z obalov, ktorá dosahuje približne **38 %**.

Podiel **vzbieraného odpadu z elektrických a elektronických zariadení**, ktoré sa buď opätovne použijú, alebo sa recyklujú, sa v EÚ zvýšil z 81,8 % v roku 2010 **na 83,4 % v roku 2020**.

Druhotné suroviny

Príspevok recyklovaných materiálov k uspokojovaniu celkového dopytu po materiáloch je pomerne nízky. Obchodovanie s druhotnými surovinami narastá tak v rámci EÚ, ako aj v styku s tretími krajinami.

²⁷ https://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions_en.

²⁸ [SWD\(2023\) 4 final](#).

²⁹ [Smernica \(EÚ\) 2018/851](#).

³⁰ Údaje za členské štáty sú porovnateľnejšie, pretože sú založené na spoločnej metóde.

Recyklované materiály uspokojili v roku 2021 len približne 11,7 % dopytu po materiáloch v EÚ, čo je o 1,4 percentuálneho bodu viac ako v roku 2011. Pri mnohých z týchto materiálov vrátane veľkého počtu kritických surovín je príspevok recyklovaných materiálov k uspokojovaniu dopytu po surovinách stále malý, až zanedbateľný. Pri mnohých špeciálnych kovoch a prvkoch vzácnych zemín dosahuje miera recyklácie po skončení životnosti približne 1 %, zatiaľ čo miera recyklácie po skončení životnosti pri nikle dosahuje 16 % a pri kobalte 22 %, pričom oba tieto kovy sú surovinami používanými v batériách³¹.

V roku 2021 bola EÚ celkovým čistým dovozcom recyklovateľných surovín. Ukazovateľ obchodu s recyklovateľným odpadom však ukazuje, že EÚ je v súčasnosti čistým vývozcom **niektorých hlavných tokov recyklovateľného odpadu** (vrátane „železa a ocele“, „medi, hliníka a niklu“, ako aj „papieru a lepenky“) a čistým dovozcom odpadu zo vzácnych kovov. V rokoch 2004 až 2021 sa **v rámci EÚ výrazne zintenzívil obchod** s plastovým, papierovým, lepenkovým, medeným, hliníkovým, niklovým odpadom a odpadom zo vzácnych kovov, čo umožnilo podnikom využívať prínosy vnútorného trhu EÚ s druhotnými surovinami.

Konkurencieschopnosť a inovácia

Odvetvia obehového hospodárstva v uplynulých rokoch rástli z hľadiska investícií, pridanej hodnoty a zamestnanosti. Tieto odvetvia sa stali aj inovatívnejšími.

Podľa odhadov dosiahli v EÚ v roku 2021 **súkromné investície** v konkrétnych hospodárskych odvetviach súvisiacich s obehovým hospodárstvom, konkrétne opätovné používanie a recyklácia, približne **121,6 mld. EUR** (t. j. 0,8 % HDP EÚ). V tom istom roku **zamestnávali** tieto odvetvia viac než **4,3 milióna ľudí**, čo predstavuje **nárast o 11 %** oproti roku 2015. Odvetvia obehového hospodárstva vytvorili v roku 2021 **pridanú hodnotu** približne v objeme 299 mld. EUR, čo v porovnaní s rokom 2015 predstavuje **nárast o 27 %**.

Počet **patentov** zaregistrovaných v EÚ v oblasti recyklácie a druhotných surovín sa v rokoch 2000 až 2019 **zvýšil o 14 %**.

Globálna udržateľnosť a odolnosť

Spotreba EÚ vedie k vplyvom, ktoré prekračujú určité planetárne medze, pričom obehové hospodárstvo prispieva ku klimatickej neutralite. EÚ závisí od dovozu materiálov, predovšetkým niektorých kritických surovín potrebných pre zelenú a digitálnu transformáciu.

Stopa spotreby v EÚ sa v rokoch 2010 až 2021 zvýšila o 4 %. Komisia v súčasnosti odhaduje, že EÚ nepochybne prekročila planetárne medze v piatich vplyvoch (tuhé častice, ekotoxická v sladkých vodách, zmena klímy, využívanie fosílnych zdrojov a využívanie

³¹ Na základe posúdenia zoznamu kritických surovín na rok 2023.

nerastných a kovových surovín). Spotreba potravín (najmä produktov živočíšneho pôvodu) sa stáva jednou z hlavných príčin vplyvov, ktoré priemerný občan EÚ spôsobuje³².

Emisie skleníkových plynov EÚ z výrobných činností poklesli v rokoch 2008 až 2021 približne o 25 %.

V roku 2021 **dosiahla závislosť EÚ od dovozu materiálov 22,9 %**, čo predstavuje mierne zvýšenie oproti roku 2000. Hospodárstvo EÚ je takmer úplne sebestačné v dodávkach nekovových nerastov (ako sú nerasty určené na výstavbu), zatiaľ čo pri kovových rudách a fosílnych energetických materiáloch je EÚ vysoko závislá od dovozu z ostatných častí sveta (tieto závislosti dosahujú 52 %, resp. vyše 71 %).

Ukazovateľ **sebestačnosti** v zásobovaní surovinami potvrdzuje, že v prípade **kritických surovín** EÚ vo veľkej miere závisí od dovozu. Napríklad v prípade rafinovaných prvkov vzácnych zemín a rafinovaného horčička dováža EÚ 100 % svojej spotreby z Číny. To zdôrazňuje potrebu bezpečného prístupu k dodávkam a ich diverzifikácie. Mnohé z týchto materiálov sú potrebné na dosiahnutie únijného cieľa udržateľného, nízkouhlíkového a konkurencieschopného hospodárstva, ktoré efektívne využíva zdroje, napríklad kobalt na výrobu batérií do elektromobilov a kremík na solárne panely.

5. Závěry

V akčnom pláne pre obehové hospodárstvo za čistejšiu a konkurencieschopnejšiu Európu sa zdôrazňuje, že EÚ musí urýchliť prechod na model regeneračného rastu, pokročiť na ceste k tomu, aby sa jej spotreba zdrojov udržala v rámci planetárnych medzí, usilovať sa o zníženie svojej stopy spotreby, zdvojnásobniť mieru využívania obehového materiálu, výrazne znížiť celkové množstvo vzniknutého odpadu a znížiť množstvo zvyškového (nerecyklovaného) komunálneho odpadu na polovicu ešte v tomto desaťročí.

Prijatie revidovaného rámca EÚ pre monitorovanie obehového hospodárstva je dobre načasované, pretože v zmysle Európskej zelenej dohody Komisia spustila viaceré legislatívne iniciatívy na urýchlenie prechodu na obehové hospodárstvo, ako sú nariadenia o batériách³³, ekodizajne udržateľných výrobkov³⁴, obaloch a odpade z obalov³⁵, o preprave odpadu³⁶ a kritických surovinách³⁷. Členské štáty takisto vykonávajú nedávne zmeny právnych predpisov EÚ, ako je revízia pravidiel EÚ o odpade prijatá v roku 2018³⁸, a rozvíjajú mnoho vnútroštátnych a regionálnych prístupov na podporu obehového hospodárstva. K dispozícii je niekoľko programov financovania EÚ na podporu prechodu na obehové hospodárstvo, ako napríklad NextGenerationEU a reformy a investície v rámci Mechanizmu na podporu obnovy a odolnosti, fondy európskej politiky súdržnosti, Horizont Európa a program LIFE.

³² <https://eplca.jrc.ec.europa.eu/ConsumptionFootprintPlatform.html>.

³³ <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/handle/JRC128571>.

³⁴ [COM\(2020\) 798 final](#).

³⁵ [COM\(2022\) 142 final](#).

³⁶ [COM\(2022\) 677 final](#).

³⁷ [COM\(2021\) 709 final](#).

³⁸ [COM\(2023\) 160 final](#).

³⁸ [Smernica \(EÚ\) 2018/851](#).

Revidovaný rámec monitorovania umožňuje v kontexte udržateľného rozvoja sledovať dosiahnutý pokrok v transformácii smerom ku klimaticky neutrálnemu a odolnému obehovému hospodárstvu, ktoré efektívne využíva zdroje. Poskytne kľúčový nástroj na posúdenie zavedených politík a na usmerňovanie budúcich opatrení, a to aj v kontexte špecifických posúdení, ako sú správy včasného varovania na identifikovanie členských štátov, ktorým hrozí riziko nesplnenia cieľov EÚ týkajúcich sa recyklácie a skládkovania odpadu³⁹. Revidovaný rámec ponúka pevný základ pre diskusiu na výročných konferenciách zainteresovaných strán o obehovom hospodárstve⁴⁰, ako aj pre meranie výkonnosti krajín, a to aj v kontexte preskúmania vykonávania environmentálnych právnych predpisov⁴¹.

³⁹ https://environment.ec.europa.eu/topics/waste-and-recycling/implementation-waste-framework-directive_en.

⁴⁰ [Press release on the Circular economy stakeholders conference 2023 \(Tlačová správa o konferencii zainteresovaných strán o obehovom hospodárstve v roku 2023\)](#).

⁴¹ https://environment.ec.europa.eu/law-and-governance/environmental-implementation-review_en#overview.